

היום נלמד בעזרת ה':

מגילה דף כה

משנה: האומר 'יברוך טובים' כלומר שרק הצדיקים ראויים לשבח את ה' ולא הרשעים, הרי זו דרך מינות, לפי שעלינו לכלול גם את הרשעים בשבחו של הקב"ה, כמו שבין סממני הקטורת יש את החלבנה שריחה רע.

האומר 'על קן ציפור יגיעו רחמיך' כלומר כשם שרחמיך מגיעים לקן ציפור שאסרת לשלח את האם על הבנים (= מצוות שילוח הקן) כך חוס ורחם עלינו, וכן האומר 'על הטוב יזכר שמך' כלומר שאנו מודים לך על הטובות, וכן האומר 'מודים מודים' בברכת ההודאה, משתקים אותו.

המכנה בעריות: שדורש את פרשת עריות בכינוי, ואומר שאין כוונת הכתוב לערוה ממש אלא לקלון, כגון שאומר שהפסוק "עֲרֹת אֲבִיר וְעֲרֹת אִמָּךְ לֹא תִגְלֶה" משמעותו קלון אביך וקלון אמך לא תגלה ברבים.

האומר שכוונת הפסוק "וּמִזְרַעְךָ לֹא תִתֵּן לְהַעֲבִיר לְמִלֶּךָ" היא שלא תבוא על הגוייה ותוליד בן לעבודה זרה, משתקים אותו בנדיפה, לפי שעוקר את הפסוק ממשמעו, שכוונת הפסוק לע"ז של האמוריים שהיו מעבירים את בניהם באש, ונמצא שמחייב כרת למי שבא על הגוייה במזיד, ומיתת בית דין אם התרו בו, וחטאת בשוגג, שלא כדין.

נמרא: שתי רשויות: שנראה שמקבל ומודה לשתי אלוהות ח"ו.

מטיל קנאה במעשה בראשית: שאומר שהקב"ה חס רק על העפות ולא על הבהמות והחיות.

שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים וכו': שנראה שאומר שטעם מצוותיו של הקב"ה הם בגלל רחמים, וזה אינו נכון, שמצוותיו הם גזירות להטיל עלינו את עולו, להודיע שאנו עבדיו ושומרי מצוותיו.

אמר ליה סיימתינהו לשבחיה דמריך? כלומר וכי סיימת לומר את כל שבחו של הקב"ה? שאף את שלושת השבחים שאנו אומרים (= הגדול הגבור והנורא) זה מפני

(המשך בדף הבא ↓)

שהם כתובים בתורה ואנשי כנסת הגדולה תיקנו לאומרם, ולולי זאת לא היינו אומרים אותם.

הא דאמר מלתא מלתא: כשאומר מילה וחוזר ואומר (כלומר כל מילה פעמיים) אין בזה משמעות שמקבל שתי רשויות, אלא זהו סתם מעשה שטות, ולכן זה 'מגונה', אבל כשהוא אומר פסוק שלם וחוזר ואומר זה נראה כמקבל שתי רשויות ח"ו.

א"ל רב פפא לרבא: אולי הוא חוזר על הפסוק כיוון שבפעם הראשונה הוא לא כיוון, ומדוע משתקים אותו?

ענה לו רבא: וכי יש חברותא כלפי שמים? כלומר וכי הוא מתנהג עם הקב"ה כפי שהוא מתנהג עם חברו שהוא מדבר לפניו ללא כוונה, וחוזר שוב על הפסוק ומראה לו שלא כיוון בפעם הראשונה? אלא אם הוא לא מכוון בפעם הראשונה יש לנו להכות אותו בפטיש של נפחים עד שיכוון דעתו.

תנא רב יוסף... תנא דבי רבי ישמעאל וכו': שניהם באים לבאר איך אותו אדם מפרש את הפסוק בטעות.

משנה: מעשה ראובן (= "וַיִּשְׁכַּב אֶת בְּלָקָהּ פִּילְגָשׁ אֶבְיוֹ") נקרא בבית הכנסת, אבל לא מתרגמים אותו, לפי שאנו חוששים לגנותו של ראובן.

מעשה עגל הראשון: כל העניין הכתוב בשמות פרק לב פסוקים א-כ. **מעשה עגל השני:** מה שחזר אהרון וסיפר למשה כפי הכתוב שם בפסוקים כא-כד. את השני לא מתרגמים שמא יטעו עמי הארצות בפסוק "**וַיֵּצֵא הָעֶגְלָה הַזֶּה**" ויחשבו שיצא מאלו ויש בו ממש ח"ו, אבל את המקרא ממילא אינם מבינים.

גמרא: תנו רבנן יש נקרין ומתרגמין: הברייתא מונה פרשיות מסוימות שקוראים ומתרגמים אותם, או שלא מתרגמים, או שלא קוראים כלל [ע"פ גירסת רש"י, והגר"א לא גורס 'ויש לא נקרין ולא מתרגמין'].

שבחיה הוא דאודי: אדרבא בסיפור הפרשה ישנו שבח ליהודה שהודה על חטאו באומר 'צדקה - ממני'.

דהויא להו כפרה: על ידי הבזיונות שיש להם מסיפור חטאם בעגל.

דלמא פייגא דעתייהו דציבורא: שמא תחלש דעתם משמיעת העונשים שבקללות, ויסברו שמוטב להינות בעולם הזה כי בכל מקרה יקבלו עונשים..

(המשך בדף הבא ↓)

אתו למעבד מיראה: שמא יעבדו את הקב"ה רק מיראת העונש ולא לשם שמיים.

אל תתרגם אלא אחרון: כלומר תתרגם רק את החלק האחרון של הפסוק. שפסוק זה מחולק באמצע לפרשה חדשה, ואמר לו שיקרא את החלק של הפרשה החדשה. "וַיְהִי בְשָׁנֹן יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הַחִיטִּים וַיִּשְׁכַּב אֶת בְּלֵקָה פִּילְגָשׁ אִבְיָו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל (פ) וַיְהִי בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר".

פקרו המערערים: רש"י גורס 'המומרים'. מכיון שבחלק השני של מעשה העגל כתובה תשובתו של אהרון למשה "וְאָמַר לָהֶם לְמִי זָקָב הַתְּפָרְקוּ וַיִּתְּנוּ לִי וְאֶשְׁלַכְהוּ בְּאֵשׁ וַיֵּצֵא הַעֲגֹל הַזֶּה", ואפשר להבין שהעגל יצא מעצמו, מכאן מצאו להן המומרים הצדקה לכפירתם כאילו יש ממש בעבודה זרה ויש לה כח עצמי. אך חז"ל פירשו במדרש (תנחומא כי תשא יט) שהעגל יצא על ידי כישוף שעשו הערב רב או על ידי שם שהיה בידו של מיכה.

משום 'ישאל': 'ישאל' יהנה פניו אליך" שמשמע שהם נושא פנים לישראל ונראה הדבר כשוחד. אך המון העם לא יודע את דברי חז"ל שראויים ישראל לישא להם פנים, כי הם מדקדקים על עצמם בברכת המזון לברך אפילו באכילת כזית או כביצה ולא רק בשביעה.

כל המקראות הכתובים בתורה לגנאי: כל המילים הכתובות שיש בהם לשון גנאי, יש להם 'קרי' הלכה למשה מסיני לקרותם בלשון נקיה.

חריונים דביונים: כשהיה רעב גדול בשומרון עלה "וְרָבַע הַקֵּב (חריונים) דְּבִיּוֹנִים בְּחַמְשָׁה כֶּסֶף". דביונים זו לשון נקיה לחריונים. חריונים = צואת יונים (חרי=צואה), ודביונים = הזב מהיונים.

לאכול את חוריהם: רבשקה איים על אנשי ירושלים שמחמת המצור הם יגיעו למצב של "לֶאֱכֹל אֶת (חריהם) צוֹאֲתָם וְלִשְׁתּוֹת אֶת (שיניהם) מִיַּמֵּי רְגְלֵיהֶם". חוריהם = צואתם היוצאת מחור פי הטבעת, מי שיניהם = צואה רכה היוצאת משיני הכרכשתא (הם ורידי פי הטבעת הדומים לשיניים).

למחראות: פסוק זה נאמר על עבודה זרה שנתצו אותה "וַיִּתְּצוּ אֶת בֵּית הַבַּעַל וַיִּשְׁמְהוּ (למחראות) לְמוֹצָאוֹת עַד הַיּוֹם". 'לְמוֹצָאוֹת' זהו הקרי אך הכתיב הוא 'למחראות' = לחור של יציאת הצואה.

כרע בל קרס נבו: פסוק זה מדבר על עבודה זרה 'בל' ו'נבו' של בבל שיכרעו ויקרסו מרוב הכובד של הצואה כאדם שאינו מספיק לשבת בבית הכסא לפני ההתפנות. כנאמר בפסוק הבא "קָרְסוּ כָרְעוּ יַחְדָּו לֹא יָכְלוּ מִלֵּט מִשָּׂא"

לעגלות בית און: לקול השמועה שילקחו בשבי שני העגלים שנעשו לעבודה זרה בבית אל - יפחדו שכניהם שבשומרון, כי העם יתאבל עליו, והכמרים ישמחו על כובד משא הצואה וכובד עגבותיו שנלקח מהעגלים..

שרי ליה לבר ישראל: מותר לבן ישראל לומר לעובד כוכבים: 'קח את העבודה-זרה שלך ותניח אותה ב-ש' ת' שלך'.. ש'ת' זו המילה 'שת' מלשון הפסוק 'חשופי שת' שהוא מקום מוצא הרעי.

מאן דסנאי שמועניה: מי שיוצאות עליו שמועות רעות שנואות שהוא נואף - מותר לבזות אותו ב-ג' ו-ש'. כלומר 'בר גירתא' = בן זונה, 'שמה סריא' = שם מוסרח.

ואילו מי שיוצאות עליו שמועות טובות מותר לשבחו. והיינו כשאינו משבחו יותר מדאי שאז יש לחוש שמתוך כך יבוא לספר ברעתו.